

NUTARTIS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. spalio 7 d.
Vilnius

Teisēju koleģija

nustatė:

I. Ginčo esmē

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės, reglamentuojančių rangovo sutartinę civilinę atsakomybę, nepasiekus rangos sutartyje nurodyto galutinio rezultato, kai dėl sutarto prievolės įvykdymo termino pažeidimo buvo nutrauktas statybos rangos sutartis, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė Vilniaus miesto savivaldybės administracija teismo prašė priteisti iš atsakovės UAB „LiCor“ 249 021,21 Eur nuostolių atlyginimo ir 5 procentų procesines palūkanas.
3. Ieškovė nurodė, kad ji ir atsakovė 2017 m. lapkričio 29 d. sudarė sutartis (toliau – Rangos sutartys), kuriomis atsakovė (rangovė) įsipareigojo atlikti skydinių-modulinių darželių priestatų prie keturių Vilniaus mieste esančių lopšelių-darželių montavimo ir statybos darbus ir suteikti techninių darbo projektų parengimo ir projektų vykdymo priežiūros paslaugas. Vėliau buvo sudaryti šalių papildomi susitarimai ir šalių bei subrangovės UAB „Rytima moduli“ trisrales atsiskaitymo sutartys (toliau – Trisrales atsiskaitymo sutartys). Ieškovė teigė, kad 2019 m. vasario 12 d. sustaime nustatyta, jog ieškovė sumokėjus atsakovei 249 021,21 Eur, subrangovės pagaminti lopšelių-darželių priestatų moduliai taps ieškovės nuosavybe. Rangos sutartyse bei sustaime nustatytiems terminams suejus, moduliniai priestatai nebuvo pastatyti, todėl ieškovė dėl atsakovės kaltės nutraukė Rangos sutartis ir susitarimus. Ieškovė pažymėjo, kad atsakovė tinkamai ir laiku neįvykdžius Rangos sutarčių ir susitarimų, jos žinojo liko ieškovės sumokėta 249 021,21 Eur suma, o ieškovė dėl atsakovės įsipareigojimų neįvykdymo patyrė 249 021,21 Eur nuostolius.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus apygardos teismo 2019 m. spalio 18 d. sprendimą ieškinį atmėt.
5. Teismas nustatė, kad bylos šalių sudarytomis Rangos sutartinis atsakovė įsipareigojo iškovei atlikti darbų ir suteikti paslaugų, kurių vertė iš viso – 4 303 968,63 Eur, t. y. atlikti skydinių-modulinių darželių priestatų prie keturių Vilniaus miestiečių lopšelių-darželių montavimo ir statybos darbus ir suteikti techninių darbo projektų parengimo ir projektų vykdymo priežiūros paslaugas.
6. Rangovė UAB „LitCor“ 2018 m. sausio 5 d. sudarė sutartis dėl skydinių-modulinių priestatų gamybos su subrangove UAB „Ryterna modul“.
7. 2019 m. sausio 2 d. ieškovė, atsakovė ir subrangovė UAB „Ryterna modul“ sudarė Trišales atsiskaitymo sutartis, kuriomis susitarta dėl atsiskaitymo už darbus tvarkos.
8. Atsakovė 2019 m. sausio 15 d. ir 18 d. pranešimais pranešė ieškovei apie Rangos sutarčių nutraukimą. Ieškovė 2019 m. sausio 18 d. pranešė atsakovei apie Rangos sutarčių nutraukimą.
9. Šalys 2019 m. vasario 12 d. sudarė susitarimą dėl taikaus tarpusavio ginčų išsprendimo ir tolesnio bendradarbiavimo vykdančiam Rangos sutartis (toliau – Taikaus susitarimas), šio susitarimo 1 ir 2 punktuose nurodė, kad ieškovės bei atsakovės pranešimai dėl Rangos sutarčių nutraukimo yra negaliojantys ir nesukuria jokių teisiųjų pasekmių.
10. Taikaus susitarimo 3.1–3.6 punktuose nurodyti darbai, kuriuos atsakovė įsipareigojo atlikti per nustatytus terminus.
11. Taikaus susitarimo 5 punkte šalys susitarė, kad, atsižvelgiant į tai, jog, vadovaujantis 2019 m. sausio 2 d. Trišale atsiskaitymo sutartimi, užsakovė yra sumokėjusi tiesiogiai UAB „Ryterna modul“ už šios įmonės pagamintus priestatų modulius, o rangovė šios modulius yra perdavusi užsakovė atliktų darbų aktais, šio susitarimo rangovė neatšaukiamai patvirtina, kad minėti moduliai taps užsakovės nuosavybe nedelsiant po to, kai užsakovė visiškai atsiskaitys su rangove pagal joms pateiktus atliktų darbų aktus (t. y. sumokės 249 021,21 Eur bei PVM).
12. Taikaus susitarimo 8 punktu ieškovė įsipareigojo už atsakovės iki šio susitarimo pasirašymo dienos atliktus darbus bei perduotas medžiagas sumokėti atsakovei 249 021,21 Eur bei PVM.
13. 2019 m. vasario 27 d. šalys sudarė susitarimą, kurio, be kita ko, pakeičia Taikaus susitarimo 8 punktą, nustatydamos, kad ieškovė įsipareigoja už atsakovės iki susitarimo pasirašymo atliktus darbus bei perduotas medžiagas ne vėliau kaip iki 2019 m. kovo 6 d. sumokėti atsakovei 249 021,21 Eur bei PVM.
14. Ieškovė 2019 m. kovo 14 d. ir 15 d. sumokėjo UAB „LitCor“ iš viso 197 553,28 Eur (167 491,66 Eur ir 30 061,62 Eur), mokėjimo paskirties skiltyje nurodžiusi, kad apmoka sąskaitą Nr. LIT200110232. Taip pat ieškovė 2019 m. kovo 15 d. sumokėjo atsakovei 51 467,94 Eur, nurodžiusi, kad apmoka sąskaitą Nr. LIT200110233.
15. Ieškovė 2019 m. gegužės 15 d. raštu kreipėsi į atsakovę ir nurodė, kad, atsižvelgdama į tai, jog atsakovė tinkamai nevykdė savo sutartinių įsipareigojimų, ieškovė nutraukia Rangos sutartis, Trišales atsiskaitymo sutartis ir Taikų susitarimą nuo šio rašto išsiuntimo dienos, reikalauja iš atsakovės sumokėti 278 939,33 Eur užmokescio už neatliktus darbus ir 186 735,80 Eur delspinigių.
16. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad Taikaus susitarimo 5 ir 8 punktų sąlygos, vadovaujantis lingvistiniu sutarčių aiškinimu (objektyviau) metodu, aiškinintos kaip viena reikšmiškai nurodančios, už kokius darbus ieškovė moka atsakovei 249 021,21 Eur sumą – už iki susitarimo sudarymo atsakovės atliktus lopšelių-darželių priestatų modulį gamybos darbus.
17. Teismas atmetė dėmesį į šalių elgesį iki ir po Taikaus susitarimo sudarymo. Iš iki šio susitarimo sudarymo ieškovės parengtų ataskaitinio laikotarpio (2018 m. gruodžio mėn.) Atliktų darbų aktų Nr. 3 dėl darželių „Gabijėlė“ ir „Gintarėlis“ matyti, kad juose nurodyta, jog atsakovė 2018 m. gruodžio mėn. atliko skydinių-modulinių elementų gamybos darbus. Šie darbai, kaip vieninteliai ataskaitiniu laikotarpiu atlikti, buvo nurodyti ir atsakovės ieškovei pateiktose 2018 m. gruodžio 10 d. išrašytoje PVM sąskaitoje faktūroje Nr. LIT200110232, 2018 m. gruodžio 20 d. išrašytoje PVM sąskaitoje faktūroje Nr. LIT201110233. Ieškovė 2019 m. kovo 14 d. ir 15 d. mokėjimo nurodymų mokėjimo paskirties skiltyje nurodė, kad apmoka būtent šias sąskaitas faktūras.
18. Teismo vertinimu, aplinkybės, kad iki Taikaus susitarimo sudarymo parengtose atliktų darbų akto Nr. 3 atsakovė nurodė atlikti darželių „Gabijėlė“ ir „Gintarėlis“ modulinių elementų gamybos darbus, o atsakovė apmokėjo už šiuos darbus atsakovės išrašytas PVM sąskaitas faktūras, patvirtina išvadą, kad susitarimu buvo susitarta, jog 249 021,21 Eur sumą ieškovė sumoka atsakovei už iki susitarimo sudarymo atsakovės atliktus darželių „Gabijėlė“ ir „Gintarėlis“ modulinių elementų gamybos darbus, tačiau ne darbus, nurodytus Taikaus susitarimo 3.1–3.6 punktuose, kaip teigia ieškovė.
19. Nors ieškovo teigė, kad atsakovė privalo grąžinti jam sumokėtą 249 021,21 Eur sumą, nes ši suma buvo pervesta už darbus, kurių atsakovė neatliko, ieškovė negiginėja atsakovės parengtų ir vienašališkai pasirašytų Atliktų darbų aktų Nr. 3, dėl to, pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6:694 straipsnio 4 dalį, darbai, nurodyti Atliktų darbų akto Nr. 3 dėl darželių „Gabijėlė“ ir „Gintarėlis“, laikytini atsakovės atliktais tinkamai. Teismas pabrėžė, kad ieškovė nepateikė absoliučiai jokių įrodymų, patvirtinančių, jog atsakovė neatliko darželių „Gabijėlė“ ir „Gintarėlis“ modulinių elementų gamybos darbus ar šios atliko netinkamai, rėmėsi vienišais teiginiais, dėl to ieškovės teiginiai dėl šių atsakovės įsipareigojimų nevykdymo, sutarčių pažeidimo atmetini kaip neįrodyti, taigi, nėra pagrindo pripažinti, kad atsakovė atliko kokius nors neteisėtus veiksmus ieškovės atžvilgiu.
20. Teismas padarė išvadą, kad, nenustačius neteisėtų atsakovės veiksmų, kaip būtinosios civilinės atsakomybės sąlygos, nėra pagrindo analizuoti kitų civilinės atsakomybės sąlygų, nes civilinei atsakomybei taikyti turi būti nustatytas visų būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų egzistavimas kartu (lot. *in corpore*).
21. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovės apeliacinį skundą, 2020 m. spalio 29 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismo 2019 m. spalio 18 d. sprendimą paliko nepakeičtą.
22. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad ieškovė apeliaciniame skunde pabrėžė, jog ieškiny reikšiamas CK 6:256 straipsnio 2 dalies pagrindas ir ji neįrodinėja, jog atsakovė neatliko konkrečių darbų pagal atsakovės pateiktus Atliktų darbų aktus, taip pat ieškovė neprašo teismo įpareigoti atsakovę grąžinti 249 021,21 Eur kaip sumokėtus už neatliktus darbus. Ieškovė nurodė prašanti priesti turtinių nuostolių, patirtų dėl Rangos sutarčių bei Taikaus susitarimo neįvykdytų sąlygų, atlyginimą.
23. Kolegija nurodė, kad ieškovė pagal Trišales atsiskaitymo sutartis už pagamintus skydinius-modulinius priestatus sumokėjo subrangovei UAB „Ryterna modul“ iš viso 1 456 291,52 Eur. Taikaus susitarimo pagrindu ieškovė sumokėjo atsakovei iš viso 249 021,22 Eur už skydinių-modulinių lopšelių-darželių „Gabijėlė“ ir „Gintarėlis“ priestatų elementų gamybos darbus, tačiau modulinių priestatų prie nurodytų objektų atsakovė nepastatė. Ieškovė 2019 m. gegužės 15 d. raštu nutraukė Rangos sutartis, Trišales atsiskaitymą sutartis bei Taikų susitarimą, subrangovė 2019 m. gegužės 17 d. grąžino užsakovi (ieškovei) 1 456 291,52 Eur, sumokėdama pagal Trišales atsiskaitymo sutartis už subrangovės pagamintus lopšelių-darželių „Gabijėlė“, „Medynėlis“, „Gintarėlis“ ir „Atžalėlės“ priestatų modulius. Atsakovė negrąžino ieškovei 249 021,21 Eur, gautų pagal Taikų susitarimą už darželių „Gabijėlė“ ir „Gintarėlis“ priestatų modulį gamybos darbus.
24. Kolegija akcentavo, kad byloje tarp šalių nėra ginčo dėl Taikaus susitarimo 5 ir 8 punktų pažeidimo ir ieškovė nėra pareiškiusi reikalavimo atsakovei grąžinti sumokėtus 249 021,21 Eur, bet prašo priteisti tą pačią sumą (249 021,21 Eur) kaip nuostolių atlyginimą už ginčo Rangos sutarčių bei Taikaus susitarimo 3.2–3.4 papunkčių neįvykdymą.
25. Rangos sutarčių 11.1.46 papunkčio rangovė įsipareigojo atlygti užsakovi ir tretiesiems asmenims atsiradusius nuostolius dėl netinkamo sutarčių vykdymo ar nevykdymo. Apeliaciniam skunde ieškovė teigė, kad atsakovė neįvykdė Taikaus susitarimo 3.2 papunkčio įsipareigojimo – neatliko lopšelių-darželių „Atžalėlės“, „Gabijėlė“, „Gintarėlis“ ir „Medynėlis“ pastatų pamatų stiprinimo darbų, dėl to visi kiti darbai, dėl kurių šalys susitarė Taikaus susitarimo 3.3 ir 3.4 papunkčiuose, liko neatlikti. Teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovė, reikalaujanti atlygti nuostolius dėl Rangos sutarčių bei Taikaus susitarimo 3.2–3.4 papunkčių neįvykdymo, privalo įrodyti šiuos atsakovės neatliktus darbus (neveikimą), prašomų atlygti nuostolių dydį bei priežastinį ryšį tarp nuostolių ir atsakovės neveikimo.
26. Kolegija nurodė, kad ieškovės nurodomi nuostoliai, siejami su darbų neatlikimu pagal Rangos sutartis bei Taikaus susitarimo 3.2–3.4 papunkčius, negali būti sutapatinami su pagrįstai ir teisėtai ieškovės sumokėta atsakovei 249 021,21 Eur suma už atliktus darbus (dėl kurios byloje nėra ginčo).
27. Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl Taikaus susitarimo 3.2–3.4 papunkčių vykdymo, konstatavo, kad, nesant galimybių tiksliai nustatyti, kokią prašomų atlygti nuostolių (249 021,21 Eur) dalį sudaro ieškovės nurodyti pamatų neįrengimo trijųose objektuose darbai, ieškovė nepateikė paaiškinimų ir (arba) skaičiavimų, susijusių su pamatų neįrengimo darbais pagal Rangos sutartis 2, 3 ir 4, ji nepagrindė prašomų priteisti nuostolių dydžio už Rangos sutarčių 2, 3 ir 4 neįvykdymą. Ieškovė taip pat nepateikė įrodymų, patvirtinančių, kad ji įvykdė Taikaus susitarimo 3.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

29. Kasacinio skundo ieškovė prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2019 m. spalio 18 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį bei priimti naują sprendimą – tenkinti ieškinį. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 29.1. Rangos sutarčių ir vėlesniu susitarimų tikslas bei iš jų kils ieškovės lūkestis buvo ne atskirų tarpinių darbų atlikimas (pamatu įrengimas ar pan.), o Rangos sutartimis apibrėžtas rezultatas – pastatyti, įrengti ir paruošti naudoti modulinius prietaisus prie keturių Vilniaus lopšelių-darželių. Šis ieškovės lūkestis nebuvo įgyvendintas dėl atsakovės kaltės (sutarčių nevykdymo), todėl ieškovė, sumokėjusi atsakovei 249 021,21 Eur, tačiau atsakovei netaikomi neįvykdžius Rangos sutarčių, patyrė būtent 249 021,21 Eur turinį praradimą. Teismo argumentai, kad nuostolių suma yra identiška už atliktus darbus sumokėtai sumai, savaime nepagrindžia ieškinio atmetimo. Vien aplinkybė, kad už atskirus darbus atsakovei buvo sumokėta 249 021,21 Eur suma, nepaneigia fakto, kad, atsakovei sutarčių neįgyvendinus iki galo, ieškovė dėl to patyrė būtent 249 021,21 Eur dydžio nuostolius.
- 29.2. Teisimai padarė nepagrįstą išvadą, kad neteisiškai atsakovės veiksmai negėzistuoja. Teisimai privalėjo vertinti, ar atsakovės neveikimas, t. y. ne atskirų sutartinių įsipareigojimų neįvykdymas, o sutarčių tikslu nepasiekimas – modulių prietaisų nepastatymas sutartyse nustatytoomis sąlygomis ir terminais, atliko ištatyme nustatyta neteisėtą veiksmų sąvoka, reikalinga civilinei atsakombei laikyti.

Vadovaujantis **CK 6.205 straipsniu**, sutarties neįvykdymas kaip neteisėti veiksmai gali pasireikšti bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymu, netinkamu įvykdymu, įvykdymo termino praleidimu. Esant byloje įrodymams, kad sutartys nebuvo įvykdytos dėl to, jog buvo nutrauktos dėl atsakovės kaltės, neteisėtų veiksmų apibrėžimas nesuponuoja pagrindo teismams šioje byloje reikalauti iš ieškovės įrodinėti atskirų sutartinių nuostatų neįvykdymą.

29.3. Tarp atsakovės neteisėto neveikimo (sutartinių įsipareigojimų neįvykdymo) ir ieškovės patirtų nuostolių yra tiesioginis priežastinis ryšys – atsakovei neįvykdžius Rangos sutarčių ir nepasiekus jose nurodytų tikslų, ieškovė patyrė 249 021,21 Eur nuostolių.

30. Atsiliepimo į kasacinį skundą negauta.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl įstatyme įtvirtintų teisių gynimo būdų, taikomų sutarties nutraukimo atveju

31. **CK 6.222 straipsnio 1** dalyje nustatyta, kad tais atvejais, kai sutartis nutraukta, šalis gali reikalauti grąžinti jai viską, ką ji yra perdavusi kitai šaliai vykdydama sutartį, jeigu ji tuo pat metu grąžina kitai šaliai visa tai, ką buvo iš pastarosios gavusi; kai grąžinimas natūra neįmanomas ar šalinis nepriimtinas dėl sutarties dalyko paskieitimo, atlyginama pagal to, kas buvo gauta, vertę pinigais; t. y. šalys grąžinamos į tokią padėtį, kurioje jos buvo iki sutarties sudarymo, jeigu tai neprieštarauja protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijams. Ši teisės nuostata įtvirtina vieną iš sutarties nutraukimo padarinių – restituciją.
32. Jeigu sutartiniai nustatyti iki tam tikro laiko sukurti ir perduoti daiktai, tai šios prievolės neįvykdymas yra pagrindas atsirasti sutartinei civilinei atsakomybei. Sutartį nutraukus dėl vienos iš šalių kaltės – sutarties neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo, sutartį pažeidusiai šaliai atsiranda sutartinė civilinė atsakomybė, kurios formos – nuostolių atlyginimas, taip pat netesybų (baudos, delspinigių) sumokėjimas (**CK 6.256 straipsnio 2** dalis). **CK 6.221 straipsnio 2** dalyje nustatyta, kad sutarties nutraukimas nepanaikina teisės reikalauti atlygti nuostolius, atsiradusius dėl sutarties neįvykdymo, bei netesybas.
33. Sistemškai analizuojant nurodytas normas, darytina išvada, kad tais atvejais, kai sutartis nutraukiama dėl vienos iš sutarties šalių padaryto jos pažeidimo, pagal sutarties nutraukimo padarinių bendrąją taisyklę vienos iš šalių reikalavimų gali būti taikoma dvysalė restitucija, t. y. šalys grąžinamos į tokią padėtį, kurioje jos buvo iki sutarties sudarymo, jeigu tai neprieštarauja pačios sutarties esmei ir teisingumo, protingumo, sąžiningumo principams, o nukentėjusi šalis taip pat turi teisę reikalauti atlygti nuostolius, gauti netesybas.
34. Sutartį nutraukus nė viena šalis neturi pareigos toliau vykdyti sutartį. Sutarties nutraukimo padarinius pagrindinėms skolininko prievolėms yra lygiai toks pat kaip ir nukentėjusios šalies prievolėms: paprastai sutartį pažeidusi šalis yra atleidiama nuo pagrindinės prievolės, kuri dar nebuvo įvykdyta iki sutarties nutraukimo, vykdymo. Pagrindinis sutarties nutraukimo padarinių skirtumas abiem sutarties šalims yra tas, kad sutartį pažeidusi šalis (priešingai negu nukentėjusioji) po sutarties nutraukimo turi antrinę pareigą atlygti nuostolius, kurie kilo iš jos padaryto pažeidimo.
35. Taigi, nuostolių (netesybų) atlyginimas ir restitucija yra skirtingi civilinių teisių gynimo būdai. Nuostolių atlyginimas, kaip kreditoriaus turintį praradimų kompensavimas, yra civilinės atsakomybės taikymas. Nutraukiant sutartį civilinė atsakomybė gali būti vienas iš sutarties nutraukimo padarinių. Ji taikoma, jei yra civilinės atsakomybės sąlygos, o šie atsiranda, jei yra civilinės atsakomybės sąlygos. Nutraukiant sutartį pagal konkrečios sutarties pobūdį, pareikštus reikalavimus ir aplinkybes išsprendžiami sutarties šalių atsakomybės ir rizikų paskirstymo klausimai.
36. Restitucijos ir civilinės atsakomybės (nuostolių atlyginimo) institutai sutarties nutraukimo atveju gali būti taikomi ir kartu, nes jie reglamentuoja skirtingus sutarties nutraukimo teisinius padarinius. Tačiau dvysalės restitucijos taikymas negali pakeičyti ar apriboti šalies, pažeidusios sutartį, civilinės atsakomybės. Įprastai sutarties nutraukimo atveju kreditorius gali sistemškai taikyti kelis gynybos būdus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. spalio 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-370/2010; 2012 m. lapkričio 12 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2012; 2020 m. gegužės 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-7-75-823/2020 (38 punktą) ir jose nurodytą kasacinio teismo praktiką).
37. Nurodyti galimi civilinių teisių gynimo būdai, nutraukus sutartį, – tai materialiojo teisinio pobūdžio reikalavimai, reikiama asmens, kurio teisės pažeistos, ir skirti pažeistoms civilinėms teisėms apginti. Asmuo, manydamas, kad jo materialioji subjektinė teisė ar įstatymo saugomas interesas pažeistas, ieškinyje nurodo tokio pažeidimo aplinkybes (faktinį pagrindą) bei pasirenka teisių gynimo būdą (ieškinio dalyką) (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir **CPK**) 135 straipsnis).
38. Ginčo šalims suteikta teisė nustatyti bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme objektą paaiškinama civiliniame procese galiojančiais rūgimosi ir dispozityvumo principais (**CPK** 12, 13 straipsniai). Bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme objektą apibrėžia ieškinio ribos, nustatomos pagal ieškinio dalyką ir pagrindą, – ieškinio pareikšime ieškovas suformuluoja materialųjį teisinį reikalavimą atsakovui ir nurodo aplinkybes, kuriomis jis grindžia savo reikalavimų atsakovui (**CPK 135 straipsnio 1** dalies 2, 4 punktai). Tai reiškia, kad faktinės aplinkybės, kuriomis ieškovas grindžia savo reikalavimų atsakovui, t. y. faktinį ieškinio pagrindą, ieškovas privalo nurodyti ieškinio pareikšime.
39. Teismas, priimdamas sprendimą, negali peržengti ieškinio ribų, t. y. negali keisti nei ieškinio dalyko (pvz., negali priteisti šaliai to, ko ji neprašo, arba priteisti daugiau, nei šalis prašo), nei ieškinio pagrindo (negali savo sprendime remtis tokiais faktais, kurių šalys teismui nenurodė). Įstatymas ieškoviui nenustato įpareigojimo ieškinio pareikšime nurodyti teisinį ieškinio pagrindą, tačiau nurodyti faktinį ieškinio pagrindą būtina (**CPK 135 straipsnis**), nes, minėta, tiriant ieškinio pareikšime nurodytas faktines aplinkybes ir atsakovo atskirtimus į nurodytas faktines aplinkybes byloje nustatomi faktai, kurių teisinį vertinimą atlieka bylą nagrinėjantis teismas.
40. Ieškovė procesiniuose dokumentuose, taip pat ir kasaciniame skunde teigia, kad, dėl atsakovės kaltės per nustatytus terminus nepasiekus Rangos sutartyse ir vėlesniuose susitarimuose nustatyto galutinio tikslo – nepastatius tinkamų naudoti modulinį priestatų, ieškovė, sumokėjusi atsakovei 249 021,21 Eur, patyrė šio dydžio nuostolių, šį nagrinėjamoje byloje ir prašo atlygti.
41. Taigi, ieškovė pasirinko reikalavimų atlygti patirtus nuostolius taikant sutartinę civilinę atsakomybę kaip teisių gynimo būdą. Ieškovė nurodė ieškinio dalyką – reikalaujamą priteisti sumą, atitinkančią atsakovei sumokėjamą, ir ieškinio pagrindą sudarančias aplinkybes – kad Rangos sutartyse nustatytas tikslas nebuvo pasiektas atsakovei per sutartyse nustatytą terminą neįvykdžius įsipareigojimų.

Dėl statybos rangos sutarčių neįvykdymo per jose nustatytą terminą kvalifikavimo kaip neteisėto veiksmo ir kaip vienos iš civilinės atsakomybės sąlygų nagrinėjamoje byloje

42. Sutartinei civilinei atsakomybei taikyti turi būti nustatytos šios sąlygos: atsakovo neteisėti veiksmai, pasireiškiantys sutartinės prievolės neįvykdymu ar netinkamu įvykdymu, dėl to atsiradę nuostoliai, taip pat tarp šių sąlygų egzistuojantis priežastinis ryšys (**CK 6.246–6.249, 6.256 straipsniai**). Pagal **CK 6.246 straipsnio 1** dalį skolininko kaltė preziumuojama, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus.
43. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad ieškovė neįrodė atsakovės neteisėtų veiksmų. Teismas nurodė, kad ieškovės teiginiai dėl Rangos sutartyse nurodytų darbų neatlikimo prieštarauja nustatytoms aplinkybėms – ieškovė neginčijo atsakovės vienašališkai pasirašytų darbų perdavimo–priėmimo aktų, bet apmokėjo juose nurodytus darbus, sumokėdama šioje byloje reikalaujamą priteisti sumą.
44. Apeliacinės instancijos teismas papildomai nurodė, kad ieškovė, nepateikusi paaiškinimų ir (arba) skaičiavimų, susijusių su pamatų stiprinimo darbų neatlikimu, nepagrindė prašomų priteisti nuostolių dydžio.
45. Ieškovė, nesutikdama su teismų išvadomis dėl atsakovės neteisėtų veiksmų, kasaciniame skunde nurodo, kad, vadovaujantis **CK 6.205 straipsniu**, 6.256 straipsnio 2 dalies nuostatomis, bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą, lemia prievolę atlygti kitai sutarties šaliai šios patirtus nuostolius. Dėl to, atsakovei nepasiekus Rangos sutartyse nustatyto galutinio rezultato, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nepagrįstai nekonstatavo atsakovės neteisėtų veiksmų (**CK 6.246 straipsnio 1** dalies prasmę).
46. **CK 6.246 straipsnio 1** dalyje nustatyta, kad civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Pagal **CK 6.256 straipsnio 2** dalį asmuo, neįvykęs ar netinkamai įvykęs savo sutartinę prievolę, privalo atlygti kitai sutarties šaliai šios patirtus nuostolius, sumokėti netesybas (baudą, delspinigius). **CK 6.205** straipsnyje nurodyta, kad sutarties neįvykdymu laikomos bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą.
47. Kai sutartinės prievolės neįvykdo ar netinkamai ją įvykdo įmonė (verslininkas), tai ji atsako visais atvejais, jei neįrodė, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita (**CK 6.256 straipsnio 4** dalis). Sutartyje nesant išlygos dėl kaltės, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, verslininko sutartinė atsakomybė atsiranda be kaltės, ir, esant reikalavimui taikyti sutartinę civilinę atsakomybę, teismas turi nustatyti tris atsakomybės sąlygas: žalą, neteisėtus veiksmus ir priežastinį ryšį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472-684/2015).
48. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad atsakovė sutartais terminais neįvykdė savo sutartinių įsipareigojimų, todėl ieškovė 2019 m. gegužės 15 d. raštu nutraukė Rangos sutartį ir Taikų susitarimą, o atsakovė jų nutraukimo pagrįstumo neginčijo. Byloje nesant ginčo dėl to, kad prievolė sukurti ir perduoti rangos dalyką sutartyse nustatytais terminais nebuvo įvykdyta, teisėjų kolegija nusprendžia, kad ši byloje teismų nustatyta aplinkybė, atsižvelgiant į pirmiau išdėstytas įstatymo nuostatas, sudarė pakankamą teisinį pagrindą konstatuoti esant vieną iš atsakovės sutartinės civilinės atsakomybės sąlygų – jos neteisėtus veiksmus (neveikimą).

Dėl žalos nustatymo statybos rangos sutarčių neįvykdymo atveju nagrinėjamoje byloje

49. Žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai (**CK 249** straipsnio 1 dalis).
50. Kasaciniame skunde ieškovė, nesutikdama su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad ji nepagrindė prašomų atlygti nuostolių dydžio, nurodo, jog, už atskirus darbus atsakovei sumokėjusi 249 021,21 Eur sumą, atsakovei neįvykdžius Rangos sutarčių ir nepasiekus jose nurodytų tikslų, ieškovė patyrė būtent 249 021,21 Eur dydžio nuostolių.
51. Byloje sprendžiamas ginčas, kiles iš statybos rangos sutarčių vykdymo. Statybos rangos sutartinė viena šalis (rangovas) įsipareigoja per sutartyje nustatytą terminą pastatyti pagal užsakovo užduotį statinį (atlikti kitus statybos darbus), o kita šalis (užsakovas) – sudaryti rangovui būtinus darbus atlikti sąlygas, priimti darbų rezultata ir jį apmokėti (**CK 6.681** straipsnio 1 dalis).
52. Taigi įstatyme nustatytos dvi tarpusavyje susijusios užsakovo pareigos – priimti rangovo darbų rezultata ir jį apmokėti. Atsižvelgiant į tai, kad rangos sutarties šalių teisės ir pareigos turi priešpriešinį pobūdį, t. y. vienos rangos sutarties šalies teisės atitinka kitos šalies pareigas, pirmiau išdėstytų teisės normų nuostatų visuma bei šias nuostatas aiškinanti teismų praktika suponuoja išvadą, kad užsakovas, neginčydamas pareigos priimti rangovo faktiškai atliktus darbus, sudarančius dalį sutarto galutinio rezultato, juolab priėmęs šiuos darbus, turi pareigą už juos atsiskaityti. Toks aiškinimas užtikrina šalių interesų pusiausvyrą – užsakovas, iš rangovo įgijęs teises į tam tikrą rangovo sukurtą turtą, privalo jam už šias teises atlygti.
53. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl šių užsakovo pareigų, yra pažymėjęs, kad, net ir nutraukęs rangos sutartį dėl rangovo kaltės, užsakovas turi pareigą sumokėti už faktiškai atliktus darbus, taip įgyvendinant vieną iš civilinės teisės principų, draudžiančių praturtėti kito asmens sąskaita (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-685/2004; 2018 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-97-916/2018, 37 punktas).
54. Įstatyme nustatyti ir kasacinio teismo praktikoje aptariamai išimtinai atvejai, kai užsakovas atleidžiamas nuo pareigos priimti rangovo atliktų darbų rezultata ir atitinkamai – nuo neatsikėsimų susijusių pareigos atsiskaityti už priimtą rezultata; kai rangovas pažeidžia viso darbo atlikimo galutinį terminą, užsakovas turi teisę atsiskaityti priimti įvykdžius prievolę atlikti darbą ir pareikalauti iš rangovo atlygti dėl termino praleidimo padarytus nuostolius, jeigu dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę. Toks teisinis reguliavimas suponuoja, kad užsakovas, rangos sutartinuose santykiuose rangovui praleidus viso darbo galutinį terminą, turi teisę atsiskaityti priimti įvykdžius prievolę atlikti darbą ir pareikalauti iš rangovo atlygti dėl termino praleidimo padarytus nuostolius tik tuo atveju, jei darbų įvykdymas tokiomis sąlygomis užsakovui prarado prasmę.
55. Ieškovės pasiskaitęs ir byloje įrodinėjamas ieškinio faktinis pagrindas, kad ji patyrė nuostolių, atsakovei nesukūrus ir neperdavęs jai rangos sutartyse nustatyto rezultato, atitinka **CK 6.652** straipsnio 4 dalyje įtvirtintą užsakovo teisę atsiskaityti priimti ir atsiskaityti už rangovo atliktų darbų rezultata, kai rangovas pažeidžia viso darbo atlikimo galutinį terminą ir dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę.
56. Pagal **CK 6.652 straipsnio 4** dalyje įtvirtintą teisės nuostatą paskirti ir tikslą, kaip užsakovo intereso pasiekti tam tikrą rangos sutartyje nustatytą rezultata praradimas turėtų būti kvalifikuojami atvejai, kai sutartyje ne tik aiškiai nurodytas rangos darbų atlikimo terminas, bet ir kai iš sutarties turinio aiškiai matyti, jog griežtas rangos darbų atlikimo termino laikymasis užsakovui turi esminę reikšmę ir sutartyje tokie prievolės įvykdymo termino nesilaikymo padariniai yra individualiai aptarti. Tai reiškia, kad iš pačios sutarties turi būti akivaizdų, kad, skolininkui pažeidus vadinamąjį griežtąjį prievolės įvykdymo terminą, jog kreditorius yra praradęs interesus sulaukti prievolės įvykdymo.
57. Užsakovas, teigdamas, kad rangovui už atliktus darbus sumokėta suma atitinka jo patirtų nuostolių sumą, rangovui nepasiekus rangos sutarties tikslo, privalo tokį teiginį pagrįsti aplinkybėmis, sudarančiomis teisinį pagrindą reikalauti būtent tokios sumos nuostolių atlyginimo.
58. Be to, užsakovas, reikšdamas reikalavimą priteisti nuostolių atlyginimą ir teigdamas, kad rangovo perduotas darbų rezultatas jam tapo nereikalingas, prarado prasmę, rangovui pažeidus sutartį ir nepasiekus rangos sutartyje nurodyto rezultato, turi tai įrodyti (**CPK 178** straipsnis).
59. Kasacinio teismo praktikoje **CK 6.652 straipsnio 4** dalies aiškinimas nuoseklus ir pakankamai išplėtotas. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-400-916/2019 48 punkte nurodyta, kad, pagal **CK 6.652 straipsnio 4** dalį, rangovui pažeidus viso darbo atlikimo galutinį terminą, užsakovas turi teisę atsiskaityti priimti įvykdžius prievolę atlikti darbą ir pareikalauti iš rangovo atlygti dėl termino praleidimo padarytus nuostolius, jeigu dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę. Toks teisinis reguliavimas suponuoja, kad užsakovas, rangos sutartinuose santykiuose rangovui praleidus viso darbo galutinį terminą, turi teisę atsiskaityti priimti įvykdžius prievolę atlikti darbą ir pareikalauti iš rangovo atlygti dėl termino praleidimo padarytus nuostolius tik tuo atveju, jei darbų įvykdymas tokiomis sąlygomis užsakovui prarado prasmę.

prasmę. [CK 6.652 straipsnio](#) 4 dalyje nenustatyta teisė apskritai atsakyti sumokėti rangovui už šio atliktus ir perduotus darbus, jei užsakovas tuos darbus priėmė.

60. Kasacinis teismas 2010 m. spalio 4 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-370/2010](#) taip pat išaiškino, kad išleistos lėšos dėl investavimo į statybos normatyvinių dokumentų kūrimą ne kvalifikuojamos kaip nuostoliai, nes būtinumo atsisakyti statyti statinį po jo sudegimo nebuvo, o vien anksčiau kurto daikto žuvimas nėra pateisinama priežastis atsakyti įgyvendinti projektą bei jam sukurti išleistas lėšas laikyti susijusiomis su rangos dalyko žuvimu ir rangovui tenkančiais neigiamais padariniais.
61. Dar kitoje byloje kasacinis teismas konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai nustatė, jog atsakovių užsakyti projektavimo darbai ir leidimų gavimas atsakovėms turėjo prasmę tiek, kiek šie darbai buvo būtini parašikai teikti siekiant gauti paramą iš Europos Sąjungos fondų, projektavimo rangos tikslas ir terminas buvo šalių individualiai aptartas, byloje nėra duomenų, kad atsakovės galėtų pasinaudoti kokia nors kita analogiška parama, todėl, praleidus projektavimo darbų terminą, ieškovės ir trečiojo asmens atliktų projektavimo darbų rezultatas atsakovėms neturi prasmės ir pagal [CK 6.652 straipsnio](#) 4 dalį neįpareigoja atsakovių priimti tokius rangos darbus bei atsiskaityti už juos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-176-823/2021).
62. Nagrinėjamoje byloje ieškovė, pareikšusi ieškinio reikalavimų atlyginti nuostolius, pasirinkusi ir įrodinėdama šio reikalavimo faktinį pagrindą, apsirbojo vien visos atsakovei už darbus sumokėtos sumos nurodymu, nedetalizuodama už šią sumą priimtų darbų struktūros ir vertės, šių atliktų darbų prasmės ieškovei (ne)praradimo ir jų (ne)panaudojimo siekiant galutinio tikslo pastatyti lopšelių-darželių priestatus, t. y. apskritai nepateikdama nuostolių dydį pagal pasirinktą ieškinio faktinį pagrindą pagrindžiančių duomenų.
63. Be to, Rangos sutartyse ir Taikiamame susitarime nėra individualiai aptarta, jog griežtas rangos darbų atlikimo termino laikymasis užsakovei turi esminę reikšmę, šios aplinkybės ieškovė nenurodė ieškinio pagrindu ir jos neįrodinėjo. Priešingai, nors Taikaus susitarimo 4 punkte ir pažymėta, kad šio susitarimo 3 punkte nustatyti rangovės įsipareigojimų vykdymo terminai yra griežti, tačiau nenurodyta, jog dėl griežtų prievolės vykdymo terminų praleidimo prievolės įvykdymas užsakovei praranda prasmę. Šalys susitarė, kad, rangovei praleidus bent vieną iš Taikaus susitarimo 3 punkte nustatytų įsipareigojimų vykdymo terminą, užsakovė įgyja tik neginčijamą teisę nedelsdama vienašališkai nutraukti tiek Taikų susitarimą, tiek ir bet kurią ar visas vienu metu iš Rangos sutarčių, netaikydama jokio įspėjimo apie nutraukimą termino, taip pat ir nereikalaujama iš rangovės pašalinti pažeidimus. Rangos sutarčių nutraukimo atveju taikytinos Rangos sutartyse nustatytos tokių sutarčių nutraukimo pasekmės. Pagal Rangos sutarčių 17.7 punktus, jeigu sutartis nutraukiama pirmą laiką, rangovei tik iš dalies įvykdžius sutartinius įsipareigojimus, užsakovė ir rangovė įsipareigoja sudaryti suteiktų paslaugų ir atliktų darbų perdavimo–priėmimo aktą pagal sutarties nutraukimo dieną suteiktas paslaugas ir atliktus darbus.
64. Byloje nebuvo įrodinėjamos ir aplinkybės, kad, pasibaigus Rangos sutartyse ir Taikiamame susitarime nustatytiems rangos darbų atlikimo terminams, ieškovė turėjo atsisakyti ketinimų pastatyti skydinius-modulinius priestatus prie keturių Vilniaus mieste esančių lopšelių-darželių ir gauti techninių darbo projektų parengimo ir projektų vykdymo priežiūros paslaugas nurodytiems statybos ir montavimo darbams atlikti.
65. Apeliacinės instancijos teismas, konstatavęs, kad ieškovė nepagrindė prašomų priteisti nuostolių dydžio už Rangos sutarčių neįvykdymą, t. y. nenustatęs vienos iš civilinės atsakomybės sąlygų, pagrįstai netenkino jos reikalavimo priteisti prašomą nuostolių atlyginimą.
66. Remdamasi išdėstytais motyvais, teisėjų kolegija konstatuoja, kad ieškovės kasacinio skundo argumentai nesudaro teisinio pagrindo keisti ar naikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį. Dėl to kasacinis skundas atmestinas, o apeliacinės instancijos teismo nutartis palikta nepakeista ([CPK 346 straipsnis](#), 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas ir 3 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 29 d. nutartį palikti nepakeistą.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai
Driukas

Rudėnaitė

Vasarienė